

Piotr Łasak

Uniwersytet Jagielloński
Wydział Zarządzania i Komunikacji Społecznej
Katedra Globalizacji i Integracji Ekonomicznej
piotr.lasak@uj.edu.pl

PERSPEKTYWY WSPÓŁPRACY HANDLOWEJ AMERYKI ŁACIŃSKIEJ Z CHINAMI

Streszczenie: Od lat 80. XX w. kraje Ameryki Łacińskiej oraz Chiny traktują wymianę handlową jako jeden z kluczowych mechanizmów ekspansji ich gospodarek. Kraje te przekształcały stopniowo model swojego rozwoju od interwencjonizmu państwowego i substytucji importu do coraz bardziej otwartej gospodarki, ukierunkowanej na eksport. Między niektórymi krajami Ameryki Łacińskiej (m.in. Argentyną, Brazylią, Chile i Meksykiem) a Chinami nawiązała się współpraca określana jako „strategiczne partnerstwo”. Oprócz licznych korzyści współpraca ta przynosi Ameryce Łacińskiej wiele niebezpieczeństw wynikających z niekorzystnej struktury eksportu. Kraje te uświadomiły sobie istniejące zagrożenia i wdrażają reformy, mające na celu budowę bardziej konkurencyjnych gospodarek.

Słowa kluczowe: Ameryka Łacińska, Chiny, współpraca handlowa.

Wprowadzenie

Rynkom wschodzącym mimo obecnych zaburzeń w gospodarce światowej przypisywany jest duży potencjał rozwojowy. Do krajów takich należą Chiny oraz wiele krajów Ameryki Łacińskiej, m.in. Argentyna, Brazylia, Chile i Meksyk. Kraje te od lat 80. XX w. przekształciły swój model rozwoju i z gospodarek zamkniętych, koncentrujących się na protekcjonizmie, przeszły w model otwartych gospodarek, coraz bardziej zintegrowanych z gospodarką światową. W ostatniej dekadzie relacje między krajami Ameryki Łacińskiej a Chinami stopniowo zacieśniały się i niejednokrotnie prowadziły do „strategicznego partnerstwa”. Obecnie gospodarki te bardzo mocno oddziałują wzajemnie na siebie. Dalszy

rozwoj i wzajemna współpraca napotykają jednak na wiele przeszkód. Będąc dla siebie partnerami, stają się równocześnie konkurentami w gospodarce światowej.

Celem opracowania jest identyfikacja i analiza zagrożeń dla wybranych krajów Ameryki Łacińskiej wynikających z ich współpracy handlowej z Chinami, jak również próba wskazania możliwości wyjścia z obecnych trudności. Poruszana problematyka ze swej natury jest bardzo obszerna. Zawarta w artykule analiza została zawężona wyłącznie do współzależności handlowych i kierunków rozwoju przemysłu podyktowanych priorytetami handlowymi. W analizie wykorzystano studia literatury i analizy danych statystycznych, obrazujących opisywane zależności w obszarze handlu międzynarodowego Argentyny, Brazylii, Chile i Meksyku z Chinami. Wybrane do analizy kraje mają największe znaczenie w gospodarce światowej wśród wszystkich krajów Ameryki Łacińskiej oraz charakteryzują je szczególne powiązania gospodarcze z Państwem Środka.

1. Rozwój gospodarczy oparty na eksporcie

W 1980 r. Chiny i kraje Ameryki Łacińskiej cechowały istotne różnice pod względem poziomu rozwoju gospodarczego. PKB per capita w Argentynie, Brazylii, Chile i Meksyku był co najmniej dziesięciokrotnie wyższy niż w Chinach (tabela 1). Wszystkie wymienione kraje prowadziły wówczas politykę gospodarczą, którą cechował znaczny interwencjonizm państwowy oraz zamknięcie na gospodarkę światową trwające w całym powojennym okresie. Od lat 80. XX w. polityka ta zaczęła ulegać stopniowym przeobrażeniom, a jej celem była chęć przyspieszenia rozwoju gospodarczego.

Tabela 1. Wybrane wskaźniki dotyczące rozwoju gospodarczego oraz handlu w Argentynie, Brazylii, Chile, Chinach i Meksyku dla 1980 i 2010 r.

	PKB per capita (w USD)		Eksport (mln USD, ceny bieżące)		Eksport (wzrost w 2010 r. w stosunku do 1980 r.)	Eksport (% PKB)	
	1980	2012	1980	2010		1980	2010
Argentyna	2 737	14 680	8 021	68 500	8,54	5	17
Brazylia	1 931	11 320	20 132	201 915	10,03	9	11
Chile	2 463	15 245	4 705	70 897	17,07	23	38
Meksyk	2 763	9 818	18 031	298 138	16,53	11	30
Chiny	193	6 093	18 099	1 578 270	87,20	8	20

* Dla roku 1982, ze względu na brak danych dla roku 1980.

Źródło: World Bank Database, *Handbook of Statistics* [2012].

Istotne miejsce w planach rozwoju każdego państwa zajmuje polityka przemysłowa oraz handel międzynarodowy. Zarówno analizowane kraje Ameryki Łacińskiej, jak i Chiny od lat 80. XX w. traktują wymianę handlową jako jeden z kluczowych mechanizmów ekspansji ich gospodarek. Często towarzyszy temu odpowiednie ukierunkowanie krajowej produkcji. Jednym z efektów tego podejścia jest wzrost udziału eksportu w PKB, który nastąpił w latach 1980-2010 (tabela 1).

Polityka rozwoju gospodarczego w badanych krajach przybierała w przeszłości różne formy. Chiny od przełomu lat 70. i 80. XX w. zastosowały podejście polegające na stopniowym przechodzeniu od dominacji państwa w kierunku coraz bardziej otwartej gospodarki. W literaturze chiński model rozwoju został określony jako Beijing Consensus [Ramo, 2004]. Jednym ze skutków przyjętej polityki była ekspansja chińskich towarów na globalne rynki [Liberska, 2010, s. 333-337]. Strategia zastosowana przez Chiny, polegająca na orientacji proeksportowej okazała się sukcesem i przyczyniła się do szybkiego rozwoju gospodarczego tego kraju.

W gospodarkach Ameryki Łacińskiej od lat 50. XX w. dominowała strategia substytucji importu. Polegała ona na takim ukształtowaniu rodzimego przemysłu, aby towary produkowane w kraju zastępowały towary importowane. Towarzyszyły temu duże restrykcje w handlu oraz kluczowa rola sektora państwowego w gospodarce i wpływ rządu na wszystkie aspekty związane z polityką przemysłową [di Maio, 2009, s. 106-143]. Nowy etap rozwoju nastąpił po serii kryzysów, które miały miejsce w latach 80. XX w. Krajom Ameryki Łacińskiej zostały narzucone przez Międzynarodowy Fundusz Walutowy i inne instytucje międzynarodowe programy, określone nazwą Konsensus Waszyngtoński. Głównymi hasłami wprowadzonych reform stały się: liberalizacja, deregulacja i prywatyzacja. Zalecenia odejścia od polityki przemysłowej na rzecz nieskrępowanego rynku stały się podstawą polityki, która dominowała w tym regionie w latach 90. XX w. [Lora, 2012]. Oceny rozwiązań przyjętych przez kraje Ameryki Łacińskiej są surowe i często podkreślane jest, że poszczególne państwa nie wykorzystały swojego potencjału, w takim stopniu, jak to zrobiły inne rynki wschodzące [Rodrik, 2011, s. 28-39].

2. Strategiczne partnerstwo Chin z Ameryką Łacińską

Do lat 90. XX w. współpraca Chin z krajami Ameryki Łacińskiej była mało znacząca, natomiast później uległa całkowitej zmianie. Chiny nawiązały ścisłe relacje gospodarcze z prawie każdym z krajów Ameryki Łacińskiej, natomiast współpracę z kilkoma państwami tego regionu zaczęły traktować jako „strate-

giczne partnerstwo”. Do takich partnerów zaliczyły m.in. Argentynę (stosowną umowę podpisano w 2004 r.), Brazylię (umowa z 1993 r.) oraz Meksyk (umowa z 2004 r.) [Brandt i inni, 2012, s. 15]. Z Chile z kolei Chiny nie tylko podpisały umowę o przyjaźni i partnerskiej współpracy, lecz w 2005 r. utworzono między tymi krajami strefę wolnego handlu. Jim O’Neil, brytyjski ekonomista zajmujący się problematyką rynków wschodzących, określił relacje między Chinami a regionem Ameryki Łacińskiej jako „nową epokę relacji międzypaństwowych” [O’Neil, 2013, s. 177]. W przeszłości współpraca dotyczyła głównie wymiany handlowej, natomiast obecnie wzajemne stosunki zostały poszerzone na inwestycje, pomoc rozwojową, a nawet współpracę dyplomatyczną [Dosch, Goodman, 2012]. Kluczowym obszarem nadal pozostaje jednak wymiana handlowa.

Bardzo szybkie tempo rozwoju gospodarczego Chin w ciągu ostatniej dekady wpłynęło na dynamikę wymiany handlowej między tym krajem a Ameryką Łacińską (tabela 2).

Tabela 2. Przeciętne roczne tempo wzrostu wymiany handlowej między Chinami a regionalnymi partnerami tego kraju

Partnerzy handlowi	Eksport			
	1990-1995	1995-2000	2000-2005	2005-2010
Ameryka Łacińska i Karaiby	32,2	17,8	26,8	31,0
Azja i Pacyfik	26,5	9,3	20,3	13,8
Stany Zjednoczone	36,7	16,1	25,6	11,7
Unia Europejska	26,3	15,0	28,8	16,4
Reszta świata	8,6	7,1	26,6	17,2
Świat	19,1	10,9	25,0	15,7
	Import			
Ameryka Łacińska i Karaiby	14,5	12,7	37,6	27,7
Azja i Pacyfik	32,4	12,2	23,9	14,6
Stany Zjednoczone	19,7	6,8	16,8	15,9
Unia Europejska	18,2	7,6	18,8	17,9
Reszta świata	11,2	13,4	26,8	15,8
Świat	19,9	11,3	24,0	16,1

Źródło: Bárcena i in. [2011, s. 12].

Współpraca handlowa przynosiła wiele korzyści obu stronom. Dla Chin niezwykle istotne były dostawy surowców naturalnych oraz żywność, bowiem były one niezbędne dla kontynuacji szybkiego rozwoju tego kraju. Wiele krajów Ameryki Łacińskiej dysponuje znacznymi zasobami surowców, dzięki czemu stały się wiodącymi eksporterami do Chin. Drugim powodem ścisłej współpracy handlowej między tymi regionami była chęć zapewnienia rynków zbytu. Chiny eksportowały do Ameryki Łacińskiej m.in. sprzęt elektroniczny, maszyny i urządzenia, a także wyroby przemysłu odzieżowego. Mimo rosnącego zaawansowania

technologicznego było im trudno konkurować na rynkach wysoko rozwiniętych. Dobrymi rynkami zbytu były dla nich natomiast mniej konkurencyjne kraje rozwijające się. Chiny z kolei będąc ważnym importerem, umożliwiły wzrost eksportu swoim partnerom.

3. Zagrożenia wynikające ze współpracy handlowej

Istniejąca współpraca nie jest wolna od zagrożeń. Nie wszystkie gospodarki Ameryki Łacińskiej mogą być równorzędnym partnerem handlowym dla Państwa Środka. Tylko kilka z nich dysponuje znacznymi zasobami surowców, pozostawiając inne kraje tego regionu bez sposobności czerpania korzyści z tej ścieżki rozwoju. Z kolei dla krajów posiadających surowce naturalne Chiny z jednej strony stają się partnerem handlowym, a z drugiej ich konkurentem. Dotyczy to w szczególności towarów średnio zaawansowanych technologicznie, sprzedawanych na rynki światowe.

Chiny rozwijały się w ciągu ostatnich dwu dekad znacznie szybciej niż kraje Ameryki Łacińskiej. Dynamiczny rozwój zawdzięczały zastosowaniu skutecznej strategii rozwoju, korzystnym przewagom własnej gospodarki, tj. tania siła robocza i duża skłonność społeczeństwa do oszczędności, oraz zewnętrznym procesom wynikającym z globalizacji gospodarki. Kluczową rolę dla rozwoju tego kraju miały: napływ zagranicznych inwestycji bezpośrednich, liberalizacja wymiany handlowej i zmiany światowej struktury produkcji. Chiny stały się największym światowym producentem. Wszystkie wymienione przekształcenia miały wpływ na strukturę wymiany handlowej tego kraju (tabela 3 i 4). Jest ona bardzo korzystna, gdyż Chiny coraz bardziej zwiększają eksport wyrobów zaawansowanych technologicznie.

Tabela 3. Struktura importu w Argentynie, Brazylii, Chile, Chinach i Meksyku w latach: 1995, 2005 i 2012

		Zywność	Surowce rolne	Paliwa	Surowce mineralne	Produkty przemysłowe	Pozostałe
1	2	3	4	5	6	7	8
Argentyna	1995	5,5	2,0	4,2	2,7	85,5	0,1
	2005	2,8	1,5	5,0	3,5	86,4	0,8
	2012	2,5	1,1	13,0	2,8	79,6	1,0
Brazylia	1995	10,7	2,7	12,1	3,4	71,1	0,0
	2005	4,4	1,5	18,3	3,9	71,9	0,0
	2012	4,8	1,1	18,0	3,0	73,1	0,0
Chile	1995	6,7	1,7	9,0	2,2	79,2	1,2
	2005	5,8	1,0	21,6	3,2	68,4	0,0
	2012	7,4	0,6	22,6	1,8	67,6	0,0
Meksyk	1995	6,3	2,3	2,1	2,3	80,1	6,9
	2005	6,0	1,4	5,5	2,6	83,4	1,1
	2012	6,2	1,1	9,0	2,7	78,2	2,8

cd. tabeli 3

1	2	3	4	5	6	7	8
Chiny	1995	7,0	5,2	3,9	4,6	78,1	1,2
	2005	3,3	3,6	9,7	8,8	74,4	0,2
	2012	5,0	3,6	17,2	12,5	57,9	3,8

Źródło: *Handbook of Statistics* [2013].

Struktura wymiany handlowej w Ameryce Łacińskiej była zupełnie inna w porównaniu z Chinami. Podczas gdy w Chinach wzrastał udział produktów przemysłowych w całkowitej strukturze eksportu, osiągając w 2012 r. prawie 94%, w Ameryce Łacińskiej udział produktów przemysłowych w eksporcie pozostawał na stosunkowo niskim poziomie, albo wręcz spadał. W krajach tych wyraźny był natomiast wzrost eksportu żywności, surowców naturalnych i paliw. Jedynie Meksyk był istotnym producentem i eksporterem towarów wykorzystujących średnio-wysokie i wysokie technologie (m.in. przemysł motoryzacyjny, telekomunikacyjny i elektroniczny). W pozostałych krajach wśród towarów eksportowych dominowała żywność (ryby, mięso, warzywa i owoce, a także zboża) oraz surowce naturalne [*Handbook of Statistics*, 2012]. Są to produkty o niskiej wartości dodanej, a więc nie przyczyniały się do szybkiego rozwoju gospodarki.

Tabela 4. Struktura eksportu w Argentynie, Brazylii, Chile, Chinach i Meksyku w latach: 1995, 2005 i 2012

		Żywność	Surowce rolne	Paliwa	Surowce mineralne	Produkty przemysłowe	Pozostałe
Argentyna	1995	49,8	4,3	10,3	1,6	33,9	0,1
	2005	46,5	1,4	16,4	3,6	30,6	1,5
	2012	52,4	0,9	6,1	6,8	31,2	2,6
Brazylia	1995	28,5	5,2	0,9	11,3	52,8	1,3
	2005	25,7	3,9	6,0	10,5	52,1	1,8
	2012	31,8	3,8	10,9	17,3	33,8	2,4
Chile	1995	23,7	13,6	0,2	49,5	11,7	1,3
	2005	19,3	6,3	2,7	57,1	14,6	0
	2012	18,5	5,7	0,9	61,6	13,3	0
Meksyk	1995	7,7	1,3	10,3	3,1	77,5	0,1
	2005	5,4	0,5	14,9	2,0	77,0	0,2
	2012	5,8	0,4	14,1	5,9	72,7	1,1
Chiny	1995	8,3	1,8	3,6	2,4	83,6	0,3
	2005	3,2	0,5	2,3	2,0	91,7	0,3
	2012	2,7	0,5	1,5	1,4	93,8	0,1

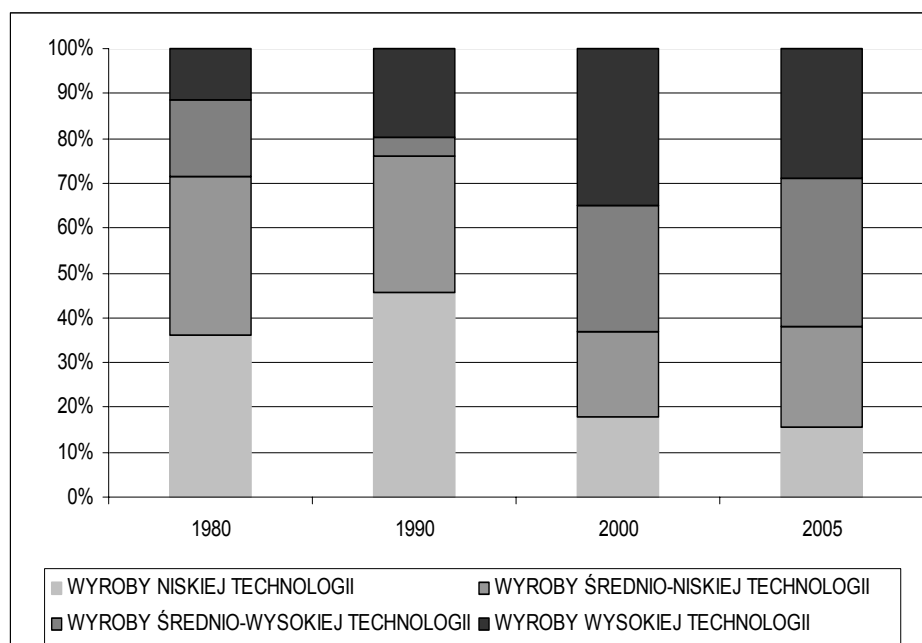
Źródło: *Handbook of Statistics* [2012].

Dla krajów Ameryki Łacińskiej niepokojące są perspektywy w gospodarce światowej. Wyraźnie spada popyt na wyroby nisko zaawansowane technologicznie, które dominują w eksporcie tych krajów, natomiast wzrasta popyt na

wyroby zaawansowane technologicznie. Jeszcze w 1990 r. wyroby wysoko zaawansowane technologicznie miały dość niski udział w strukturze importu krajów OECD, natomiast zaledwie dekadę później udział tych wyrobów (średnio-wysokiej i wysokiej technologii) stanowił ponad 50% całkowitego importu tych krajów (rysunek 1).

Struktura i geograficzne ukierunkowanie wymiany handlowej krajów Ameryki Łacińskiej powoduje wiele zagrożeń rozwojowych dla tego regionu. W ujęciu całościowym można stwierdzić, że pogarszają się perspektywy na dogonienie przez te państwa krajów wysoko rozwiniętych. Do najważniejszych zagrożeń można zaliczyć:

- deindustrializację (choroba holenderska),
- duże uzależnienie od koniunktury w Chinach i przenoszenie zagrożeń o charakterze makroekonomicznym z tego kraju,
- nadmierną koncentrację geograficzną – pogłębienie relacji z Chinami powoduje ograniczenie współpracy z innymi rynkami.

Rys. 1. Struktura importu wyrobów przez kraje OECD w latach 1980-2005 ze względu na poziom zaawansowania technologicznego

Źródło: *OECD Stan Database for Structural Analysis*.

Istotnym zagrożeniem dla rozwoju gospodarek Ameryki Łacińskiej jest złe określenie priorytetów gospodarczych, wynikające z obfitości surowców naturalnych, którymi kraje te dysponują. Bogactwo surowców powoduje oparcie polityki gospodarczej na eksporcie tych surowców i przez to niewykorzystywanie innych możliwości rozwoju. Utrzymywanie się takiej sytuacji przez dłuższy czas prowadzi do regresu gospodarczego. Zjawisko to w literaturze przedmiotu nazwane zostało chorobą holenderską. Kraj dotknięty przez tę chorobę nie inwestuje w rozwój i unowocześnianie produkcji, a nawet nie przetwarza eksportowanych surowców, tak aby jak największa część wartości dodanej była wytworzona na jego terenie. Zagrożenie to w dużym stopniu dotyka Amerykę Łacińską [Palma, 2009, s. 212-215].

Innym zagrożeniem są niesprawności makroekonomiczne (m.in. wahania koniunktury, inflacja, ryzyko destabilizacji kursów walutowych), wynikające ze współpracy z Chinami. Chiny są rynkiem wschodzącym i z tego względu ich gospodarka nie jest jeszcze zupełnie stabilna. Jeżeli w pewnym momencie miejsce pojawi się spowolnienie gospodarcze w Chinach, to sytuacja ta szybko wpłynie negatywnie na Amerykę Łacińską.

Pogłębienie relacji z Chinami powoduje ograniczenie współpracy z innymi rynkami. Dotyczy to w szczególności Stanów Zjednoczonych oraz Unii Europejskiej. O tym, że rynek chiński stał się kluczowym dla analizowanych krajów świadczą statystyki dotyczące eksportu. Na rynek ten trafia m.in. [Mencel, 2013, s. 315]:

- 90% eksportu chilijskiej miedzi,
- 89% brazylijskiej rudy żelaza,
- 79% argentyńskiego oleju sojowego,
- 65% brazylijskiego eksportu paliw.

Oprócz niekorzystnej struktury eksportu zagrożeniem jest też import, który stanowią głównie produkty przemysłowe [Bárcena i in., 2012, s. 36]. Chińskie towary wypierają zarówno towary produkowane oraz sprzedawane na rodzimych rynkach Ameryki Łacińskiej, jak i na rynkach zagranicznych. Przykładem tego drugiego jest konkurencja między towarami produkowanymi w Chinach i w Meksyku, kierowanymi na rynek Stanów Zjednoczonych.

Sposób i skala oddziaływania Chin na kraje Ameryki Łacińskiej zależą od przynależności danego kraju do jednej z dwóch grup gospodarek¹. Pierwszą grupę tworzą państwa będące eksporterami surowców naturalnych oraz żywności na chiński rynek. Do takich krajów można zaliczyć Argentynę, Brazylię i Chile.

¹ Podział ten jest stosowany przez wielu badaczy. Dość dokładną charakterystykę można znaleźć w pracy: Izquierdo, Talvi [2011].

Eksport surowców naturalnych i żywności umożliwia tym krajom zdobycie środków, dzięki którym mogą finansować import artykułów przemysłowych [Gallagher, Porzecanski, 2000, s. 11-39].

Drugą grupę tworzą państwa, które charakteryzują bliższe relacje ze Stanami Zjednoczonymi niż z Chinami. Zaliczyć tutaj można Dominikanę, Meksyk, Panamę i kilka krajów Ameryki Centralnej [Hardy, 2013, s. 149-156]. Towarami eksportowymi pochodzącymi z tych krajów są wyroby przemysłowe, które powstają dzięki powiązaniu wysokiej technologii importowanej z krajów wysoko rozwiniętych oraz własnej, taniej siły roboczej. Kraje te są w znacznie większym stopniu zagrożone przez Chiny niż pozostałe państwa Ameryki Łacińskiej. Wpływa na to duże podobieństwo struktury ich eksportu ze strukturą eksportu Chin. Gospodarki te opierają się w dużym stopniu na takich przemysłach, jak: odzieżowy, tekstylny i elektroniczny. We wszystkich tych obszarach Chiny mają duże przewagi komparatywne i są przez to bardziej konkurencyjne [Moreira, 2004, s. 35]. Prowadzi to do wypierania towarów latynoamerykańskich przez towary chińskie.

4. Kierunki polityki przemysłowej w Ameryce Łacińskiej

Dekada lat 90. XX w., którą cechowało w Ameryce Łacińskiej liberalne podejście w gospodarce, przyniosła temu regionowi wiele problemów. Poszczególne kraje uświadomiły sobie wówczas, że całkowicie wolny rynek nie jest w stanie zapewnić szybkiego rozwoju i istotną rolę pełni państwo, którego zadaniem jest stymulowanie gospodarki. W wyniku tego podejścia od początku obecnego wieku wprowadzane są reformy gospodarcze, mające na celu nadać nowy kierunek rozwojowi tych krajów. Do priorytetów tych reform można zaliczyć:

- stworzenie instytucjonalnych podstaw do rozwoju innowacyjności i wzrostu zaawansowania technologicznego,
- kształtowanie podstaw do współpracy sektora prywatnego z sektorem publicznym (partnerstwo publiczno-prywatne) [*Creating New Models...*, 2014],
- troska o wzrost konkurencyjności przemysłu i powrót do stosowania daleko idącej polityki przemysłowej [Peres, 2009, s. 175-194].

Wyrazem powyższych dążeń są wdrażane programy, do których można zaliczyć: brazylijskie reformy z 2003 r. (*Industrial, Technological and Foreign Trade Policy*), z lat 2008-2010 (*Productive Development Policy*) i *Plano Brasil Maior* z 2011 r. W Meksyku do głównych reform należą: *The National Development Plan 2007-2012* i *Mexico Vision 2030*. Również Argentyna i Chile wprowadziły podobne rozwiązania, ukierunkowane na rozwój przemysłu wysokich technologii [Devlin, G. Moguillansky, 2012, s. 10-15].

Przyjęte rozwiązania na pewno są krokiem w dobrym kierunku. Jest to jednak pierwszy etap usprawniania rodzimych gospodarek. Potrzebna jest kontynuacja racjonalnej i aktywnej polityki przemysłowej. Polityka ta musi dyskontować przewidywane procesy w gospodarce światowej, a zarazem być ukierunkowana na rozwój wybranych gałęzi przemysłu. Nawet jeżeli dany kraj rozpoczyna wymianę handlową jako eksporter nisko zaawansowanych technologicznie towarów, to powinien wykształcić mechanizmy stałego podnoszenia efektywności swojego działania. Poprzez stopniowe umacnianie swojego przemysłu i rozwój nowych obszarów produkcji, wykorzystujących bardziej zaawansowaną technologię, kraj może znaleźć się na ścieżce doganiania krajów bardziej rozwiniętych gospodarczo.

Nasuwa się wniosek, że w celu dalszego rozwoju kraje Ameryki Łacińskiej powinny budować zdywersyfikowane gospodarki o odmiennej niż w przeszłości strukturze przemysłu. Istotne jest solidne rozeznanie, w jakich obszarach są w stanie zdobyć przewagi i rozwijać swój przemysł, nie będąc zagrożonymi ze strony Państwa Środka. Chiny przekształcają obecnie strukturę swojego przemysłu i przechodzą na produkcję bardziej zaawansowanych technologicznie wyrobów. Może to być szansa na zajęcie przez kraje Ameryki Łacińskiej miejsca Państwa Środka, przynajmniej w niektórych gałęziach przemysłu (np. elektrycznym, maszynowym, motoryzacyjnym czy odzieżowym).

Chiny są obecnie kluczowym partnerem gospodarczym dla analizowanych krajów Ameryki Łacińskiej. Gospodarka chińska jest jednak narażona na ryzyko spowolnienia tempa wzrostu w przyszłości, co niewątpliwie przełoży się na sytuację powiązanych z nią krajów. Istotne jest wdrożenie mechanizmów zabezpieczających je przed skutkami takiego spowolnienia. W tym celu powinny tworzyć różnego rodzaju fundusze stabilizacyjne, zapewniające środki finansowe w czasie gorszej koniunktury. Istotna jest również wskazywana wcześniej potrzeba dywersyfikacji rynków zbytu.

Duży wpływ na rozwój przemysłu w analizowanych krajach mają procesy zachodzące w ich otoczeniu. Można tutaj zaliczyć choćby ostatni kryzys i jego konsekwencje. Pokryzysowa polityka Stanów Zjednoczonych zapoczątkowała przenoszenie produkcji z powrotem do tego kraju – zjawisko określane jest jako „backshoring” lub „inshoring”. Proces ten objął m.in. branże: elektroniczną, sprzęt AGD, przemysł maszynowy, produkty transportowe i przemysł meblowy [Sirkin, Zinser, Hohner, 2011]. Przedsiębiorstwa objęte nową polityką uświadamiają sobie, że produkcja wyrobów przeznaczonych na rynek Stanów Zjednoczonych może być znacznie szybsza, łatwiejsza i bardziej dostosowana do oczekiwań klientów, jeżeli będzie zlokalizowana na tym rynku lub w innym kraju na kontynencie północnoamerykańskim (np. w Meksyku). Jest to istotne zewnętrzne wsparcie dla rozwoju przemysłu w Meksyku.

Jeżeli takie kraje jak Argentyna, Brazylia czy Meksyk będą w stanie odpowiedzieć na pojawiające się szanse, to będzie to wzmacniało dynamikę procesów rozwojowych w tych gospodarkach i może doprowadzić do tego, że w przyszłości podobnie jak Chiny, staną się liczącymi się krajami w światowej gospodarce.

Podsumowanie

Od lat 90. XX w. nastąpił okres zacieśniania współpracy handlowej między Chinami a krajami Ameryki Łacińskiej. Rozwój wzajemnych stosunków przyniósł pewne korzyści dla obu regionów, jednak zdecydowanym beneficjentem okazały się Chiny. Podczas gdy Argentyna, Brazylia, Chile i Meksyk rozwijały głównie eksport surowców naturalnych i żywności, Chiny ukierunkowały swoją produkcję na eksport wysoko zaawansowanych technologicznie wyrobów. Z czasem kraje Ameryki Łacińskiej uświadomiły sobie, że struktura i geograficzne ukierunkowanie ich wymiany handlowej, a także bardzo liberalne podejście gospodarcze powodują wiele zagrożeń dla dalszego ich rozwoju. Według wielu ocen Państwo Środka powinno pozostać dla Ameryki Łacińskiej ważnym, lecz nie jedynym liczącym się partnerem handlowym. W odpowiedzi kraje tego regionu zaczęły stymulować swoje gospodarki przez aktywnie prowadzoną politykę przemysłową. Wyrazem tego są liczne reformy, które wprowadziły w ciągu ostatniej dekady. Podjęte działania rozpoczynają nowy etap rozwoju tych gospodarek. Otwiera to istotny obszar badań nad skutecznością wprowadzonych reform i perspektywami przyspieszenia rozwoju gospodarczego Ameryki Łacińskiej. Pojawia się też pytanie o kierunki dalszej współpracy handlowej Chin z tym regionem.

Literatura

- Bárcena A., Prado A., Rosales O., Pérez R. (2011), *People's Republic of China and Latin America and the Caribbean. Ushering in a New Era in the Economic and Trade Relationship*, ECLAC, Santiago, Chile.
- Bárcena A., Prado A., Rosales O., Pérez R. (2012), *The People's Republic of China and Latin America and the Caribbean. Dialogue and Cooperation for the New Challenges of the Global Economy*, Economic Commission for Latin America and the Caribbean, ECLAC, Santiago, Chile.
- Brandt J. i in. (2012), *Chinese Engagement in Latin America and the Caribbean: Implications for US Foreign Policy*, American University School of International Service.
- Creating New Models. Innovative Public-Private Partnerships for Inclusive Development in Latin America* (2014), World Economic Forum, Geneva, April.

- Devlin R., Moguillansky G. (2012), *What's New in the New Industrial Policy in Latin America*, Policy Research Working Paper 6191, The World Bank, Washington.
- Dosch J., Goodman, D.S.G. (2012), *China and Latin America: Complementarity, Competition, and Globalisation*, „Journal of Current Chinese Affairs”, No. 1.
- Gallagher K. P., Porzecanski R. (2000), *The Dragon in the Room. China and the Future of Latin American Industrialization*, Stanford University Press.
- Handbook of Statistics 2012*, UNCTAD.
- Handbook of Statistics 2013*, UNCTAD.
- Hardy A.T. (2013), *The World Turned Upside Down*, World Scientific Publishing Co. Pte. Ltd., London.
- Izquierdo A., Talvi E. (2011), *One Region, Two Speeds? Challenges of the New Global Economic Order for Latin America and the Caribbean*, Inter-American Development Bank, March.
- Liberska B. (2010), *Perspektywy rozwojowe chińskiej gospodarki do 2050 roku*, „Studia Ekonomiczne”, nr 4.
- Lora E. (2012), *Structural Reforms in Latin America: What Has Been Reformed and How to Measure It*, „IDB Working Paper Series” No. IDB-WP-346.
- Maio M. di (2009), *Industrial Policies in Developing Countries: History and Perspectives*, [w:] M. Cimoli, G. Dosi, J. Stiglitz (red.), *Industrial Policy and Development. The Political Economy of Capabilities Accumulation*, Oxford University Press.
- Mencel M. (2013), *Strategia Chin wobec państw Ameryki Łacińskiej*, „Studia Gdańskie. Wizje i rzeczywistość”, t. X, Gdańska Wyższa Szkoła Humanistyczna, Gdańsk.
- Moreira M.M. (2004), *Fear of China: Is There a Future for Manufacturing in Latin America?*, Inter-American Development Bank, Working Paper Series No. 33, Beijing.
- O'Neil J. (2013), *Mapa wzrostu. Szanse gospodarcze dla państw grupy BRICs*, Wydawnictwo Emka, Warszawa.
- Palma J.G. (2009), *Flying Geese and Waddling Ducks: The Different Capabilities of East Asia and Latin America to 'Demand-Adapt' and 'Supply-Upgrade' their Export Productive Capacity*, [w:] M. Cimoli, G. Dosi, J. E. Stiglitz (red.), *Industrial Policy and Development. The Political Economy of Capabilities Accumulation*, Oxford University Press, New York.
- Peres W. (2009), *The (Slow) Return of Industrial Policies in Latin America and the Caribbean*, [w:] M. Cimoli, G. Dosi, J. E. Stiglitz (red.), *Industrial Policy and Development. The Political Economy of Capabilities Accumulation*, Oxford University Press, New York.
- Ramo J.C. (2004), *The Beijing Consensus*, Foreign Policy Centre, London.
- Rodrik D. (2011), *Jedna ekonomia, wiele recept. Globalizacja, instytucje i wzrost gospodarczy*, Wydawnictwo Krytyki Politycznej, Warszawa.
- Sirkin H.L., Zinser M., Hohner D. (2011), *Made in America, Again. Why Manufacturing Will Return to the U.S.*, The Boston Consulting Group.

[www 1] data.worldbank.org (dostęp: 10.09.2014).

[www 2] <http://www.oecd.org/industry/ind/stanstructuralanalysisdatabase.htm> (dostęp: 05.09.2014).

TRADE COOPERATION OUTLOOK BETWEEN CHINA AND LATIN AMERICA

Summary: Since the 80s of the twentieth century, Latin America and China treated international trade as one of the key mechanisms for the expansion of their economies. These countries have gradually transformed their model of development from state intervention and import substitution to an increasingly opened, export-oriented economy. Some Latin American countries (e.g., Argentina, Brazil, Chile and Mexico) established a ‘strategic partnership’ with China. Despite the many benefits of this cooperation, it brought some dangers to Latin America, resulting from its unfavorable export structure. These countries realized that for their further development they need to implement reforms aimed at building more competitive economies.

Keywords: Latin America, China, trade cooperation.